

L'esclafit revolucionari de 'La Traca'

El centre cultural La Nau de la Universitat de València acull fins al 15 de gener de 2017 una exposició hipnòtica: "La Traca. La transgressió com a norma", revisió de la trajectòria del que fou el més potent setmanari satíric valencià. Als anys 30 venia mig milió d'exemplars. Però amb Franco, el seu editor va ser executat i la revista, arrasada. La mostra compila una revolució gràfica àcida i ferotge, que havia quedat sepultada.

Reportatge de Joan M. Oleaque

El setmanari *La Traca* va veure la llum entre la darrerïa del segle XIX i el final de la Segona República, amb diferents intervals. Com indiquen els seus comissaris, els coneguts investigadors i professors de Periodisme Antonio Laguna Platero (Universitat de Castella-la Manxa) i Francesc-Andreu Martínez Gallego (Universitat de València), "serà l'expressió d'una cultura popular que es resisteix a adaptar-se a les normes i els valors de la burgesia dirigent, alhora que representarà el millor motle per fer premsa satírica". Un estil de premsa que molts, a casa nostra, avui pràcticament només coneixen de referència per l'atac terrorista a la publicació francesa *Charlie Hebdo*. Amb *La Traca*, el terrorisme que va causar la mort –per

execució– de les seues primeres figures vindria directament de l'Estat. Un acte de censura extrema que, no obstant això, ha passat fantasmalment desapercebut a través de la nostra història.

Je suis 'La Traca'

"És el que volia el franquisme", indica Francesc Martínez, "dissipar tot allò que tinguera a veure amb l'esperit de *La Traca*". Des del seu punt de vista, "si es deia *je suis Charlie Hebdo*, a València hauríem de dir *je suis La Traca*". També el vicerector de Cultura de la Universitat de València, Antonio Ariño, ha connectat l'agònic final dels dos setmanaris. La reivindicació es detecta a través de tot el recorregut d'una mostra que aporta 200 exemplars del setmanari (l'aportació més gran feta fins ara), així com molta documentació que havia estat ocultada.

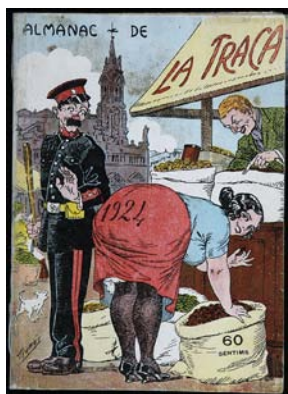
Es tracta, en conjunt, de peces que varen poder salvar-se de la destrucció de la dictadura, combinades en un muntatge molt impactant, que envolta amb elegància l'exageració luxuriant pròpia del gran nombre de caricatures. És, en resum, la revisió minuciosa d'una València ferotge, hedonista i revolucionària, en què el poble aprenia a llegir a través d'una publicació barata i d'èxit (que utilitzava el valencià, transgredint també tota norma lingüística), i que l'empentava a prendre posició enfront de les elits. Com indiquen els comissaris de la mostra, "allò que no es podia llegir en el diari seriós, es podia veure i intuir en

un setmanari amb caricatures que traspassaven els impediments de qui no sabia llegir". "Enfront de la cultura oficial, que fa del castellà la llengua dominant i del valencià una alternativa floral, *La Traca* serà l'expressió popular del valencianisme militant". I, també, "enfront de l'alta cultura que defineix una classe social i els seus privilegis, *La Traca* construeix una cultura alternativa que fa de la senzillesa, l'autenticitat i la tradició els seus senyals d'identitat".

Un editor hiperbòlic

La Traca és sinònim de Vicent Miguel Carceller, l'home que la va editar des de 1909 –la publicació havia nascut a finals del XIX– i que va unir totalment la seua sort a la d'aquest setmanari. Proper a Blasco Ibáñez, va saber traduir la cultura popular en forma de publicacions eròtiques, anticlericals, antimonàrquiques (aquestes tres branques eren el nucli de *La Traca*), taurines i valencianistes. El recurs a la picardia eròtica es

'LA TRACA' DEL 'PENSAT I FET'

Des de l'any 1997, i al llarg de 12 números anuals, la revista fallera *Pensat i Fet* va incorporar com a suplement satíric d'alt voltatge una versió contemporània de *La Traca*. La capçalera la publicava Edicions del País Valencià en homenatge a Carceller i a la seua significació. "Per preparar *La Traca*, jo em trobava amb dos coneguts periodistes valencians –els quals he de mantenir en secret– per fer el guió i veure com i de qui calia fer sàtira", indica Emili Payà, coordinador de *La Traca* al llarg de molts d'aquells anys. Després, el caricaturista El Gat Invisible feia els dibuixos. Un dels personatges invocats incondicionalment era Rita Barberà. "Ja al primer número apareixia dibuixada com a Godzilla –*Godz-Rita*, es deia la caricatura– destrossant el Cabanyal", recorda. "Crec que arriplegàrem bé l'esperit de *La Traca* original, no ens va arribar mai cap denúncia de cap polític, tot i que sé que en algun cas vàrem estar a prop". De fet, aquells especials de *La Traca* són entesos avui com a testimoni hilarant del passat més recent.

feia de manera obertament masclista, com ho era el seu context. Però el resultat de tot va ser l'èxit comercial i el triomf econòmic. Carceller fou el primer editor que va arribar a superar el mig milió d'exemplars amb *La Traca* de 1931; perseguida, multada i transmutada durant un

temps en altres publicacions (*La Sombra* i *La Chala*), tot va canviar amb la Segona República. En aquest moment, *La Traca* –que aleshores feia servir el castellà per promoure's a tot l'estat– va passar a ser un símbol republicà "tan atractiu i admirat com l'himne de Riego, la bandera tricolor o la matrona amb barret frigi", indica Martínez Gallego.

Vicent Miguel Carceller va ser també el primer editor, i l'únic, que va caricaturitzar la figura de Franco, durant l'amenaça de la guerra, moment en el qual *La Traca* es va posicionar frontalment contra el *alzamiento*, a banda d'incrementar els atacs anticlericals. Franco apareixia transvestit i com a amant de soldats magribins, catalogat com *el general invertido*, burlant-se del culte a la virilitat que feia el feixisme. Serrano Suñer era tractat com un borratxo, i tot el que tingués a veure amb el bàndol *nacional*, era escopit, massacrat i humiliat. Òbviament, el final de *La Traca* quedava sentenciat, si la guerra acabava com va acabar.

I, de fet, en aquest cas, els delictes de tinta serien tractats com delictes de sang. Carceller seria afusellat al juny de 1940. Un dibuixant molt important de *La Traca*, Carlos Gómez, conegut com a *Bluff*, també. Un altre membre de l'equip, José María Carnicero, va ser condemnat a la pena de reclusió major. "La resta de dibuixants acabaren en desgràcia, sense treballar, arruïnats i perduts", repassa Francesc Martínez. L'obra de Carceller va ser destruïda i la cultura transgressora i popular que preconitzava, derrotada. L'alternativa, inherent als seus projectes, satanitzada, enterrada. És ara, però, quan el seu llegat reviu, burlant-se de l'horror. ●